ISSN 2663 - 4619 / Print

DOI: 10.36719/AEM/2007-2019/48/63-68
Sultan Qurban oğlu Niftəliyev
Bakı, Azərbaycan
sultanniftaliyev95@gmail.com

MİLLİ İQTİSADİYYAT PERSPEKTİVİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ BİZNES MÜHİTİ İNKİŞAFININ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Açar sözlər: *KOS, iqtisadiyyat, biznes,investisiya, ASC*
Keywords: *Small to medium business, Economy, Business, İnvestment, Open Joint Stock Company*
Ключевые слова: *Экономика, Бизнес, Инвестиции, Малый и средний бизнес, Открытое Акционерное Общество*

GİRİŞ

Hər bir ölkənin biznes və investisiya mühitinin vəziyyəti həmin ölkənin xarici investisiyalar cəlb etmək və kiçik və orta müəssisələri inkişaf etdirmək qabiliyyətini müəyyən edən başlıca amildir. Transmilli müəssisələr sağlam biznes mühitinə malik, yəni xərclərin, gecikmələrin və riskin minimum səviyyədə olduğu ölkələrə investisiya yatırmağı üstün tuturlar. Bundan əlavə, kiçik və orta müəssisələrin inkişaf etmək şansı müxtəlif vergi və tənzimləmələrlə yüklənməmiş bir mühitdə daha yüksəkdir. Dünya Bankının veb-səhifəsində bu məsələ bu cür ifadə olunur: "Səmərəli investisiya mühiti hər bir ölkənin öz iqtisadi inkişafına təkan vermək strategiyasının zəruri dayağıdır. Öz növbəsində, bu strategiya əməyin daha məhsuldar olması və kasıb insanların daha yüksək gəlir əldə etməsi üçün imkanlar yaradır". Azərbaycanda da son dövrlərdə, xüsusən də 2014-cü ildən sonra "Post-neft dövrünün başlanğıcında" sahibkarlıq mühitinin inkişafı üçün bəzi mexanizmlər düşünülmüşdür. Bu baxımdan, bəzi KOS-ların yaradılması, müəssisələrin qeydiyyatı və vergilərin idarəedilməsində bəzi irəliləyişlər müşahidə olundu. Fərdi sahibkarlığın sayının artmasına baxmayaraq, KOS-ların ölkə iqtisadiyyatında rolu hələ də məhduddur, KOS-ların ümumi iqtisadiyyata əlavə etdiyi dəyər müzakirə məsələsidir.

Qlobal səviyyədə neftin qiymətinin azalması (ölkə iqtisadiyyatının əsasını neftin təşkil etdiyini nəzərə alaraq) KOS-ların inkişaf etməsi dövlətin prioritetinə çevrildi. Bəzi maneələr Azərbaycanda bu müəssisələrin inkişafına və effektivliyinə əsaslı təsir edir; bura misal olaraq – KOS-lara investisiya yatırımının az olması, maliyyə və vergi problemləri, maliyyə mənbələrinin əldə edilməsinin çətin prosedur olması (xüsusən, banklardan kreditin alınması prosesində), yetərsiz informasiya və texnologiya mənbələri, dövlət fondlarının regionlar arasında qeyri-bərabər paylanması, bazar infrastrukturunda çatışmazlıqlar və hazırki qanunvericilikdə olan bir çox problemlər. Bütün qeyd olunan amillər bütövlükdə ölkədə biznes qurarkən nəzərə alınmalıdır.

METOD

Bu tədqiqat kəmiyyət və keyfiyyət metodlarının paralel istifadəsi vasitəsilə aparılmışdır**.** Təsviri, modelləşdirmə, müqayisə, analiz, statistik, sistem və ümumiləşdirmə də daxil olmaqla bir neçə metod eyni anda istifadə edilmişdir. İlkin tədqiqat zamanı, biznesin qurulması, biznes mühit amilləri və onların təhlili, KOS sektorunun ümumi dinamikası müxtəlif informasiya mənbələrinə istinad edilərək təhlil edilmişdir və müxtəlif ölkələrdə kiçik və orta müəssisələrin inkişaf səviyyəsinin statistik vəziyyəti təsvir edilmişdir. Tədqiqatın təhlil hissəsində müxtəlif ölkə və regionlarda kiçik və orta ölçülü müəssisələrin sinifləşdirilməsi, sahibkarlıq fəaliyyətinin sonraki inkişafına mane olan amillər, sahibkarlığı genişləndirilməsi imkanları və bugünədək edilmiş təşəbbüslər izah edilmişdir.

TƏHLİL

Nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda kiçik sahibkarların inkişafı diversifikasiya, məşğulluq, yerli istehlak məhsulları ehtiyacının yerli resurslar hesabına qarşılanması, idxaldan asılılığı azaltmaq davamlı iqtisadi artıma nail olmaq üçün bir vasitəçi kimi olduqca vacibdir, bu mənada Kiçik və Orta Sahibkarlıq formasında sahibkarlıq fəaliyyəti sahibkarlığın əsas və ilkin forması olaraq görülməlidir. Azərbaycan dövlətinin bugünki əsas diqqəti qeyri-neft və ticarət sektorunun genişləndirilməsi üçün şərtlərin yaradılmasındadır, bu baxımdan diversifikasiya önəmlidir. Diversifikasiyanın özəyi sahibkarlıq üçün uyğun ətraf mühitin stimullaşdırılması və yaradılmasıdır və bu Azərbaycan üçün bir çox səbəbdən önəmlidir. İlkin olaraq, neft və qazın sürətlə azalan qiymətini nəzərə alsaq, ölkə iqtisadiyyatında neft və qaz istehsalının taleyi artan bir qeyri-

ISSN 2663 - 4619 / Print

müəyyənliklə üz-üzədir. İkincisi, ölkənin iqtisadi vəziyyətindəki geriləmə göstərir ki, neft və qaz sektorundan asılılıq azaldılmalıdır ki, onların mənfi təsirləri də yüngülləşsin. Əlavə olaraq, neft və qaz sektoru kapital tələb edən sahədir, belə ki, iş yeri yaradılmasında və məşğulluqda az təsiri vardır; halbuki, digər tərəfdən qeyri-neft sektoru ölkənin inkişafına, məşğulluğun artırılmasına birbaşa təsir etməkdədir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, KOS-ların məşğulluqda, rəqabətdə, davamlılıqda və ümumiyyətlə iqtisadi artımda zəruri təsiri vardır. Bütün bunları nəzərə alaraq, Azərbaycanda KOS-lar üçün uyğun mühitin yaradılması və inkişafı əsas prioritet olmalıdır.

Qeyri-neft sektorunun inkişafı və diversifikasiyası Azərbaycan Hökumətinin inkişaf planları arasında əsas prioritetlərindəndir. Bu sahədə sahibkarlara dəstək olmaq məqsədi ilə dövlət bir çox islahatlar icra etmişdir. Lakin, digər inkişaf etmiş ölkələrlə müqayisədə Azərbaycanda KOS-ların əlavə etdiyi dəyər daha aşağıdır. Misal üçün, İnkişaf etmiş ölkələrdə KOS-ların əlavə etdiyi dəyər 50 % olmasına baxmayaraq, ölkəmizdə bu rəqəm 2016-cı ildə sadəcə 4 % olmuşdur. Eyni zamanda, digər MDB ölkələri ilə müqayisə etdiyimizdə Azərbaycanda məşğulluqda KOS-ların payının tam ürəkaçan olmadığını görürük. Gürcüstanda ÜDM-də KOS-ların payı 43%, Ermənistanda 42%, Ukraynada isə 58% faiz olmuşdur. Lakin 2016-cı ilin göstəricilərinə əsasən Azərbaycanda bu 4 % olmuşdur. Nəzərə alsaq ki, kiçik və orta ölçülü müəssisələr bazar iqtisadiyyatının formalaşmasında əvəzsiz rol oynayır, yerli xammal materialları ilə daxili bazarı zənginləşdirmək, əhalinin yaşayış standartlarını yüksəltmək, yeni iş yerləri açmaq və məşğulluğun səviyyəsini artırmaq, sərbəst rəqabət mühiti yaratmaq və digər sosial-iqtisadi problemlər fövqəladədir.

Dünya Bankı tərəfindən yayımlanan "Doing Business" – Biznes mühitinin ümumi göstəricilərinin reytinqi hesabatlarına istinadən Azərbaycan Doing Business 2019-da son üç ildə 40 pillə irəliləyərək 25-ci yerdə qərarlaşmışdır (Tradingeconomics.com/ Dünya Bankı). Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan 2018-ci il hesabatında 57-ci, 2017-ci ildə isə 65-ci yerdə olmuşdur. Ölkəmiz bu ilin reytinqlərində Rusiya Federasiyası kimi böyük iqtisadiyyatı olan dövləti (31-ci) və həmçinin Polşanı (33-cü) da geridə qoymuşdur. Eyni zamanda ayrı-ayrı göstəricilər üzrə nəzər saldıqda Azərbaycanın biznes mühiti amillərini necə inkişaf etdirdiyini görmək olur.

Azərbaycanda kiçik sahibkarlığın real vəziyyəti. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən 2017-ci ilin nəticəsi üçün verilən məlumata görə iqtisadiyyatın bütün sektorlarındakı müəssisələrin ümumi sayı 865 820 olmuşdur. 2016-cı illə müqayisədə müəssisələrin sayı 73 056 vahid artmışdır. Verilən göstəricilərə əsasən, bütün müəssisələrin 54%-i Bakı şəhərində, 46% isə ölkənin digər regionlarında qeydiyyatdadır. Azərbaycanda fərdi sahibkarlar (hüquqi şəxs yaratmadan) və hüquqi şəxslər sahibkarlıq fəaliyyətində iştirak edə bilər; fərdlər, fərdi sahibkarlar sayılacaqlar, hüquqi şəxs kimi isə ümumi ortaqlıq, Məhdud Ortaqlıq, MMC və Açıq Səhmdar Cəmiyyətləri kimi çalışa bilərlər. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda hüquqi şəxs yaratmadan fəaliyyət göstərən fərdi sahibkarları sayı 794 441 nəfərdir. Aşağıdakı qrafikdən göründüyü kimi bu rəqəm ildən-ilə artmaqdadır:

Cədvəl 1. Doing Business Topics, 2019

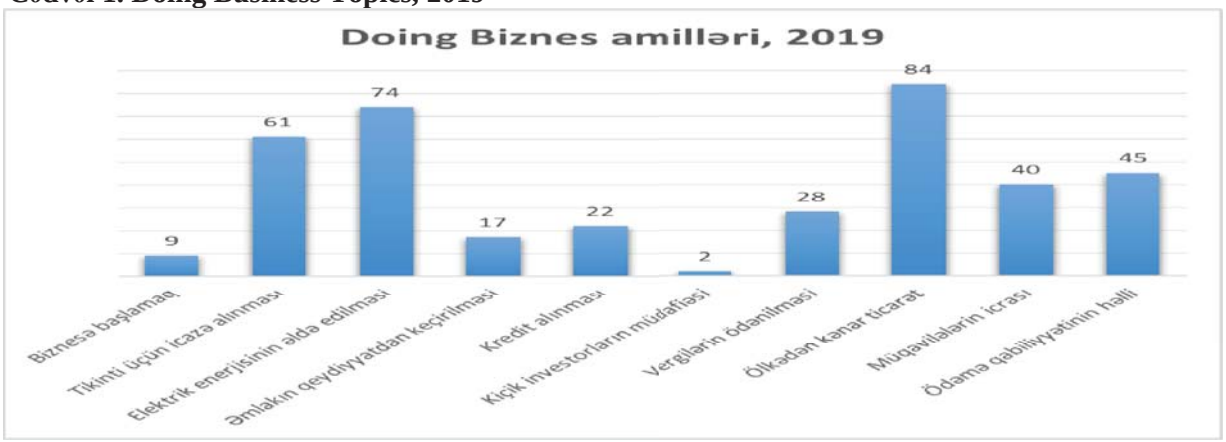

Mənbə: Dünya Bankı, Doing Business Database 2019
Link:http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/a/azerbaijan/AZE.pdf

Belə ki, 2017-ci ilin biznes mühiti göstəricilərinə əsasən Azərbaycan, sorğu keçirilmiş 189 ölkə arasında kredit əldə edilməsi göstəricisinə görə 118-ci idi və bunu ümumilikdə yaxşı bir göstərici hesab etmək olmazdı. Lakin hazırki biznes mühiti göstəricilərimizdə məhz bu amil üzrə Azərbaycan 22-ci yeri tutur, hansı ki, bu da ölkədə biznesin başladılması zamanı maliyyə mənbələrinin tapılmasının asanlaşdığını sübut edir. Buna nail olmaqda 07.12.2016-cı il tarixli "Kredit büroları haqqında Azərbaycan Respublikasının

Qanunu" qəbul edilməsinin əhəmiyyətli rolu olmuşdur. Bu qanun sahibkarların kredit əldə etməsi üçün məlumat bazasının formalaşdırılması, daha sabit maliyyə sisteminin qurulması məqsədilə qəbul edilmişdir. Hüquqi məhdudiyyətlər. Həmçinin, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq istəyən sahibkarlar hüquqi şəxslərdən daha çox fərdi sahibkarlar kimi qeydiyyatdan keçməyi üstün tuturlar. Sözügedən müşahidə bir neçə şəkildə izah edilə bilər:

1. Qeydiyyatdan keçmə prosesi. Qeydiyyat prosesi fərdi sahibkarlara hüquqi şəxslərə nisbətən asandır;

2. Qeydiyyat, lisenziya və icazələr kimi xərclər fərdi sahibkarlar üçün aşağı qiymətdədir;

3. Vergi müfəttişliyi və nəzarət. İş adamlarının fikrincə, fərdi sahibkarlar yerli və regional filiallar tərəfindən daha az yoxlanılır, çünki nazirlik və idarələrin qərargahında qeydiyyatdan keçmiş fərdi sahibkarların siyahısı yoxdur.

4. Hüquqi şəxslər nazirlik və təşkilatların qərargahında qeydiyyatdan keçməlidirlər; Buna görə də, bu dövlət strukturları tərəfindən mütəmadi olaraq yoxlanılır;

Digər mühüm hüquqi maneə yoxlama ilə bağlıdır. Tədqiqatlar əhəmiyyətinə baxmayaraq, sahibkarlar və sahibkarlıq fəaliyyəti üçün böyük maneələr ola bilər. Təftişlərin tənzimlənməsini tənzimləyən qanunvericilikdə çatışmazlıqlar sahibkarlıq üçün böyük problemdir. Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası tərəfindən irəli sürülən irəliləyişlərin monitorinqi və icazələrin və lisenziyaların mərkəzləşdirilmiş reyestrləri kimi yoxlamalar və icazələr ilə bağlı hüquqi çərçivədə son vaxtlar irəliləmələrə baxmayaraq, gözlənilən kimi effektiv deyil. Şəffaflıq və müəyyənlik artırılmalıdır; hökumət, bütün müəssisələrə obyektiv, şəffaf və əlçatan olmalı olan qanuni qurulmuş metod və hədəflərə riayət etməlidir (www.yoxlama.gov.az/).

Azərbaycanda sahibkarlara dəstək xidməti. Azərbaycan Respublikasının Nazirliyi, Vergilər Nazirliyi və digər ictimai qurumları Bakıda və ölkənin regionlarında, eləcə də "Açıq qapılar" günü və vətəndaş forumlarında sahibkarlarla mütəmadi görüşlər təşkil edirlər. Lakin bu cəhdlərə baxmayaraq, bu məsləhətləşmələr və ya onların nəticələri barədə heç bir sistematik məlumat yoxdur.

Son vaxtlar Azərbaycanda yeni şirkətlərin qeydiyyat proseduru yaxşılaşdırılıb və Dünya Bankının "Doing Business 2017" hesabatının göstəricilərinə əsasən "Biznesə başlama" sadəliyinə görə 5-ci yeri tutub. Lakin son ilin, 2019-cu ilin göstəricisinə əsasən Azərbaycanda Biznesi başlatma Doing Business 2019 hesabatına əsaslanan məlumatlara görə, bir işə başlamaq üçün 3 əməliyyat tələb olunur, həm kişi, həm də qadınların sərf etdiyi zaman 3.5 gündür. Kişilər və qadınların hər birində adambaşına düşən gəlirlərin 1.3% xərclənilir. Fərdi sahibkarlar üçün qeydiyyat pulsuzdur və şirkətlərin qeydiyyatdan keçməsi prosesi üç gün yarım davam edir. Sahibkarlar Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin (ASAN xidmət mərkəzləri) "vahid dayanacaq" xidmətində qeydiyyatdan keçə bilərlər. Eyni zamanda, icazələr və lisenziyalar haqqında məlumat almaq lazımdırsa, "www.icazeler.gov.az" adlanan hökumət tərəfindən yaradılmış bir sayt var.

Azərbaycan hökumətinin 2016-cı ilədək KOS-a aid bir strategiya və ya proqramı yox idi. Lakin Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin fərmanına əsasən 6 dekabr 2016-cı il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta müəssisələrdə istehlak mallarının istehsalı üzrə Strateji Yol Xəritəsi" yaradılmışdır ("Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta müəssisələrdə istehlak mallarının istehsalı üzrə" Strateji Yol Xəritəsi - Strateji hədəf 4. Əlverişli biznes mühitinin inkişaf etdirilməsi).

Bu yol xəritəsi ölkənin iqtisadiyyatında rəqabət qabiliyyətliliyi, əhatə dairəsi və davamlılığı təmin etmək üçün ölkə miqyaslı tədbirlər çərçivəsində hazırlanmışdır. Eyni zamanda, sahibkarlığın inkişafı və əlaqəli sahələr üzrə yoxsulluğun azaldılması proqramı (2008-2015), Qida Təhlükəsizliyi Proqramı (2008-2015), Regionların Sosial-İqtisadi İnkişafı Proqramı (2014-2018) və Azərbaycan Sahibkarların hüquqlarının və qanuni mənafelərinin qorunması mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, sahibkarlığın inkişafı, biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması məqsədilə 2020-ci il İnkişaf Konsepsiyası kimi bir sıra dövlət proqramları yaradılmışdır. Bu cür geniş strategiyanın hazırlanması siyasətin bölünməsinin qarşısını almağa və dövlət və qeyri-hökumət arasında koordinasiyanın artırılmasına meylli olacaqdır.

Eyni zamanda, iki il müddətinə sahibkarlıq sahəsində yoxlamaların dayandırılması, sahibkarlıq fəaliyyəti üçün lisenziya və icazələrin sayının azaldılması, ödəniş məbləğinin azaldılması, sadələşdirilmiş bir sıra işlər görülmüşdür, həm də bu sahədə elektronik portalın yaradılması, sahibkarlar hüquqlarının müdafiəsi üzrə Apelyasiya Şuralarının yaradılması, "bir pəncərə" prinsipinin tətbiqi (qeydiyyatdan keçmə müddəti 53 gündən 3-7 günədək azaldılıb və prosedurların sayı 13-dən 5-dək azalıb), həmçinin, ölkə daxilində tranzit yüklərin daşınması, 7 il müddətinə vergi və gömrük güzəştlərinin verilməsi üçün yeni müəssisələr. ölkədə idxal əməliyyatları zamanı gömrük prosedurlarını asanlaşdırmaq üçün elektron poçt xidmətlərinin gücləndirilməsi, lazımi sənədlərin və prosedurların sayını minimuma endirmək idxal-ixrac əməliyyatları

ISSN 2663 - 4619 / Print

zamanı, gömrük sərhədindən mal və nəqliyyat vasitələrini daşımaq üçün beynəlxalq təcrübədə mövcud olan "yaşıl dəhliz" və digər sistemlərin yaradılması, dövlət orqanlarında sahibkarların müraciətlərinə birbaşa cavab verən, məlumat və məsləhət verən xidmətlər və s.

Eyni zamanda, Azərbaycan dövlət strukturlarında aydınlıq, etibarlılıq, məsuliyyətin artırılması və ictimaiyyətin siyasətin hazırlanmasında iştirakını artırmaq üçün "Açıq Hökumətin Təşviqi və Korrupsiyaya qarşı Mübarizə (2012-2015)" üzrə iki "Milli Fəaliyyət Planı" həyata keçirmişdir. Ancaq bu strategiyaya baxmayaraq Azərbaycanda korrupsiya halları hələ də müşahidə olunur və qanunvericilik baxımından heç bir rəsmi çərçivə mövcud deyil. Yuxarıda göstərilən siyahıdan göründüyü kimi, Azərbaycanda KOS-ların dəstəklənməsi və qanunvericilik sistemində mövcud olan boşluqları aradan qaldırmaq üçün bir sıra təşəbbüslər həyata keçirilmişdir; lakin bəzi yeniliklər hələ də edilməlidir.

NƏTİCƏ

Müasir dövrdə bazar iqtisadiyyatını, onun inkişafını biznes mühiti və sahibkarlıq fəaliyyəti olmadan təsəvvür etmək çətindir. Qeyd etdiyimiz kimi biznes və onun mühüm istiqaməti olan sahibkarlıq fəaliyyəti bazar iqtisadiyyatının ayrılmaz tərkib hissəsidir, çünki onlar iqtisadi artım tempini, ümumi daxili məhsulun strukturunu və keyfiyyətini müəyyən edir və biznesin inkişafı demokratik prinsiplərə və azad bazar münasibətlərinə əsaslanan milli iqtisadiyyatın formalaşması və davamlı inkişafına kömək edir.

Biznesi onu əhatə edən mühitdən kənarda düşünmək qeyri-mümkündür. Biznes mühiti daxili və xaici mühit (xarici mühit amilləri isə öz növbəsində biznesə təsir dərəcəsinə görə birbaşa (mikromühit) və dolayı (makromühit) olmaqla iki yerə bölünür.

Öyrəndik ki, biznes fəaliyyətinin xarici mühiti müəssisələrin fəaliyyətinə təsir edən və onun müvafiq reaksiyasını tələb edən ətraf mühitin bütün amilləri, biznesin daxili mühiti isə özünü idarəetmə prosesində, daxili planlaşdırmada, məhsulun istehsalı və hazır məhsulun satışı prosesində göstərir.

Eyni zamanda tədqiqat işində biznesin müxtəlif təşkilati-hüquqi formalarından bəhs olundu. Bu zaman hüquqi şəxs yaratmadan vətəndaşların sahibkarlıq fəaliyyəti, kommersiya təşkilatları və onların müxtəlif formaları haqqında müxtəlif məlumatlar verildi. Özəlliklə də biznesin əsas forması hesab olunan Kiçik və Orta Müəssisələrin və onların iqtisadiyyatda rolunun bəhsinə tədqiqat işində geniş yer verilmişdir.

Bildiyimiz kimi müəyyən bir fəaliyyəti həyata keçirmək üçün müxtəlif resursların olması vacibdir. Biznes fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün də biznes mühiti bəzi resursların olmasını tələb edir ki, bu resurslar haqqında da ətraflı danışılmış, onların biznes fəaliyyəti üçün əhəmiyyəti vurğulanmış və onların istifadə qaydaları haqqında geniş izahlar verilmişdir.

Hər bir biznes sahəsinin inkişaf etdirilməsi üçün dövlət tərəfindən müxtəlif mexanizmlərdən istifadə edilir. Ölkəmizdə də tətbiq olunan və gələcəkdə tətbiq olunması nəzərdə tutulan bir sıra mexanizmlər mövcuddur ki, biz bunlar sırasına daxil olan azad rəqabət mühitinin inkişaf etdirilməsi, səmərəli vergi sisteminin təşviq edilməsi, dövlət xidmətlərinin çevikliyinin və səmərəliliyin artırılması, azad ticarət sazişlərinin bağlanması, texniki tənzimləmə və milli standartlaşdırma sisteminin beynəlxalq tələblərə uyğun formalaşdırılması, onların biznes mühitinə dəstək istiqamətində tətbiq edilməsi, Azərbaycan Respublikasında biznes mühitinin əlverişliliyinin artırılması və beynəlxalq reytinqlərdə ölkəmizin mövqeyinin daha da yaxşılaşdırılması məqsədilə Komissiyanın yaradılması, biznesin təşkilinin asanlaşdırılması üçün mövcud islahatların sürətləndirilməsi və beynəlxalq reytinqlərdə mövqelərin yaxşılaşdırılması, statistika infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi, yaxşı idarəetmə və effektiv stimullar vasitəsilə birbaşa xarici investisiya strategiyasının həyata keçirilməsi qaydaları haqqında dissertasiya işində müfəssəl məlumat verilmişdir.

İqtisadi sistemdə mühüm rol oynayan faktorlardan biri də sahibkarlıq fəaliyyətidir ki, hər bir ölkə qanunvericiliyində bu sahəyə xüsusi diqqət ayrılır. II Fəsildə də ölkəmizdə bu sahədə görülmüş işlər, ölkənin iqtisadi inkişafı üçün sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişaf etdirilməsinin nə qədər əhəmiyyətli olacağından bəhs edilərək, bunun üçün qəbul olunan proqramlar, qanunlar barəsində danışılmışdır.

Azərbaycan Hökuməti son bir neçə il ərzində biznes mühitinin yaxşılaşdırılması sahəsində bir sıra ciddi addımlar atmış, vacib qanunları qəbul etmiş, müvafiq institutları gücləndirmişdir ki, bu da sahibkarlıq subyektlərinin qeydiyyatı sisteminin optimallaşdırılmasına, lisenziya sisteminin, mülkiyyət münasibətlərinin, vergilərin ödənilməsinin və müqavilə öhdəliklərinin tətbiqinin təkmilləşdirilməsinə imkan vermişdir. Bütün bunların nəticəsində Azərbaycan Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası və Dünya Bankının "Doing Business" reytinqində öz yerini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmışdır. Hal-hazırda Azərbaycan işgüzar fəaliyyətlə məşğul olmanın asanlığı baxımından dünyanın 25-cü ölkəsidir. Bu səylərin və islahatların bir qismi onların son benefisiarı olan sahibkarlara öz müsbət təsirini artıq göstərməyə başlasa da, digərlərinin əsl təsirinin

ISSN 2663 - 4619 / Print

özünü büruzə verməsi üçün bir qədər vaxt lazım gələcək. Bu istiqamətlərdə rəsmi dövlət orqanları müasirləşdirmə, sadələşdirmə və islahatlar sahəsində hələ çox işlər görməlidirlər.

Ədəbiyyat:

1.Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası
2.Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi
3. Tradingeconomics.com/ Dünya Bankı
4. "Doing Business 2019" hesabatı
5. www.yoxlama.gov.az/
6. "Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta müəssisələrdə istehlak mallarının istehsalı üzrə" Strateji Yol Xəritəsi - Strateji hədəf 4. Əlverişli biznes mühitinin inkişaf etdirilməsi

CƏDVƏL

1. Doing Business Topics, 2019

Comparative Analysis of Business Environment Development within the National Economic Perspectives

Summary

Favorable business environments in the European Economic Cooperation Area are security and cooperation, macroeconomic stability based on cost-effective policies, good governance and rule of law, sufficient institutional and human factors, and well-developed financial and physical infrastructure. It is important to note that the business environment is a prerequisite for the development of small and medium-sized businesses, which are the main pillar of the business and attracting sufficient investment. A high-cost, unsatisfactory and risky business environment is slow in economic development, which can scare off investors, especially foreign investors. Given that, in developing and transition economies, Foreign Direct Investment is the main source of funding, and analysis of the business environment for SMEs and emerging startups is very important. There have been some mechanisms in Azerbaijan that have recently been developed, especially after 2014 - at the beginning of the post-oil era. In this regard, there has been some progress in the establishment of some SMEs, business registration and tax administration. Despite the growing number of private businesses, the role of SMEs in the country's economy is still limited, and the value added by SMEs to the overall economy is a matter of debate.

Reducing oil prices globally (taking into account that oil is the basis of the country's economy) the development of SMEs has become a priority of the state. Some barriers have a major impact on the development and efficiency of these businesses in Azerbaijan; Examples include low investment in SMEs, financial and tax problems, difficult access to financial resources (especially in the process of obtaining bank loans), insufficient information and technology resources, uneven distribution of state funds among regions, and market infrastructure. shortcomings and many problems in the current legislation. All these factors should be taken into account when building a business in the country as a whole.

Сравнительный анализ развития бизнес-среды в рамках национальных экономических перспектив

Резюме

Благоприятной деловой средой в зоне Европейского экономического сотрудничества являются безопасность и сотрудничество, макроэкономическая стабильность, основанная на рентабельной политике, надлежащем управлении и верховенстве закона, достаточных институциональных и человеческих факторах и хорошо развитой финансовой и физической инфраструктуре. Важно отметить, что бизнес-среда является предпосылкой для развития малого и среднего бизнеса, которые являются основной опорой бизнеса и привлекают достаточные инвестиции. Высокая стоимость, неудовлетворительная и рискованная деловая среда замедляют экономическое развитие, что может отпугнуть инвесторов, особенно иностранных. Учитывая, что в развивающихся странах и странах с переходной экономикой прямые иностранные инвестиции являются основным источником финансирования, и анализ деловой среды для МСП и новых стартапов очень важен. В Азербайджане были некоторые механизмы, которые были недавно разработаны, особенно после 2014 года - в начале постнефтяной эры. В этом отношении был достигнут определенный прогресс в создании некоторых МСП, регистрации предприятий и налоговой администрации. Несмотря на растущее число частных

ISSN 2663 - 4619 / Print

предприятий, роль МСП в экономике страны по-прежнему ограничена, и добавленная стоимость МСП для экономики в целом является предметом дискуссий.

Снижение мировых цен на нефть (учитывая, что нефть является основой экономики страны) развитие МСП стало приоритетом государства. Некоторые барьеры оказывают серьезное влияние на развитие и эффективность этих предприятий в Азербайджане; В качестве примеров можно привести низкие инвестиции в МСП, финансовые и налоговые проблемы, затрудненный доступ к финансовым ресурсам (особенно в процессе получения банковских кредитов), недостаточные информационные и технологические ресурсы, неравномерное распределение государственных средств между регионами и рыночная инфраструктура. недостатки и множество проблем в действующем законодательстве. Все эти факторы необходимо учитывать при построении бизнеса в стране в целом.

Rəyçi: prof.M.Hüseynov